

EUTIREOZ HOLATIDA QALQONSIMON BEZ FUNKSIYASINING BARQARORLIGINI BAHOLASH: KLINIK VA LABORATOR INDIKATORLAR

Ismatova Sevara

Samarqand davlat tibbiyot universiteti

Endokrinologiya kafedrası 1-kurs klinik ordinator

sevaraismatova202@gmail.com

Adashev Shaxvali

Samarqand davlat tibbiyot universiteti

Endokrinologiya kafedrası 1-kurs klinik ordinator

shoxvaliaa1998@gmail.com

Ibodullayev Avaz

Samarqand davlat tibbiyot universiteti

Endokrinologiya kafedrası 1-kurs klinik ordinator

ibodullayevavazbek50505@gmail.com

Annotatsiya: Eutireoid patologiyalar qalqonsimon bez gormonlari miqdori me'yoriy darajada saqlangan holda yuzaga keladigan klinik va morfologik o'zgarishlar majmuasini ifodalaydi. Ushbu holatlarda tireoid gormonlar sintezi buzilmagan bo'lsa-da, bez to'qimalarida strukturaviy o'zgarishlar, tugunli yoki diffuz kattalashish, shuningdek, funksional moslashuv jarayonlari kuzatiladi. Maqolada eutireoid holat bilan kechuvchi patologiyalarning asosiy turlari, ularning rivojlanish mexanizmlari va klinik ahamiyati tahlil qilinadi. Shuningdek, eutireoid buzilishlarning erta aniqlanishi va differensial diagnostikasining ahamiyati yoritilib, zamonaviy tibbiyotda ushbu holatlarga bo'lgan yondashuvlar muhokama qilinadi. Tadqiqot natijalari eutireoid patologiyalarni chuqurroq anglash va ularni samarali boshqarishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: Eutireoid holat, qalqonsimon bez, tugunli zob, diffuz zob, tireoid patologiyalar, gormonal muvozanat, klinik diagnostika.

Kirish

Qalqonsimon bez organizmning moddalar almashinuvi, energiya balansi va ko‘plab fiziologik jarayonlarini boshqarishda muhim o‘rin tutadi. Uning funksional faoliyati buzilganda turli endokrin kasalliklar rivojlanadi. Biroq ayrim hollarda qalqonsimon bez gormonlari miqdori me‘yoriy chegaralarda saqlangan bo‘lsa-da, bez to‘qimalarida morfologik va klinik o‘zgarishlar yuzaga keladi. Ushbu holatlar eutireoid patologiyalar sifatida tavsiflanadi va endokrinologiyada alohida ilmiy-amaliy ahamiyatga ega. Eutireoid patologiyalar ko‘pincha diffuz yoki tugunli zob shaklida namoyon bo‘lib, dastlabki bosqichlarda yaqqol klinik belgilarisiz kechishi mumkin. Shu sababli, ular uzoq vaqt davomida e‘tibordan chetda qolib, keyinchalik asoratlar rivojlanishiga zamin yaratadi. Qalqonsimon bezdagi strukturaviy o‘zgarishlar yod yetishmovchiligi, irsiy omillar, ekologik ta’sirlar hamda immun tizimdagi funksional siljishlar bilan bog‘liq bo‘lishi mumkin. Zamonaviy tibbiyotda eutireoid holat bilan kechuvchi patologiyalarni erta aniqlash va to‘g‘ri differensial diagnostika qilish muhim vazifalardan biridir. Chunki ushbu holatlar vaqt o‘tishi bilan gipertireoz yoki gipotiireoz kabi funksional buzilishlarga o‘tish xavfini oshiradi. Shu nuqtai nazardan, eutireoid patologiyalarni chuqur o‘rganish, ularning patogenezi va klinik xususiyatlarini tahlil qilish samarali davolash va profilaktika choralarini ishlab chiqishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Materiallar va usullar

Tadqiqot kuzatuv va tahliliy uslubda olib borildi. Tadqiqot materiali sifatida eutireoid holat bilan kechuvchi qalqonsimon bez patologiyalari aniqlangan bemorlarning klinik, laborator va instrumental ma‘lumotlari olindi. Kuzatuvga turli yosh va jins guruhlariga mansub shaxslar jalb qilinib, ularning barchasida qalqonsimon bez gormonlari — tireotrop gormon (TTG), erkin tiroksin (fT4) va erkin triyodtironin (fT3) ko‘rsatkichlari me‘yoriy diapazonda ekanligi laborator tekshiruvlar orqali tasdiqlandi. Laborator tekshiruvlar zamonaviy immunoferment va kemilyuminestsent usullar yordamida amalga oshirildi. Qalqonsimon bezning strukturaviy holatini baholash uchun ultratovush tekshiruvi qo‘llanildi, bunda bez hajmi, parenxima bir xilligi, tugunli hosilalarning mavjudligi va ularning o‘lchamlari aniqlab chiqildi. Zarur hollarda tugunli tuzilmalarni aniqlashtirish maqsadida nozik ignali aspiratsion biopsiya (NIAB) usuli qo‘llanildi. Klinik baholash jarayonida bemorlarning shikoyatlari, anamnezi, yod bilan ta‘minlanganlik darajasi hamda irsiy omillar hisobga olindi. Olingan ma‘lumotlar statistik tahlil qilinib, eutireoid patologiyalarning uchrash chastotasi, klinik xususiyatlari va asosiy diagnostik mezonlari o‘rganildi. Tadqiqot natijalari eutireoid holat bilan kechuvchi qalqonsimon bez kasalliklarini aniqlash va boshqarish bo‘yicha ilmiy xulosalar chiqarishga xizmat qildi.

Natijalar

Tadqiqot natijalariga ko'ra, kuzatuvga olingan bemorlarning barchasida qalqonsimon bez gormonlari — tireotrop gormon (TTG), erkin tiroksin (fT4) va erkin triyodtironin (fT3) ko'rsatkichlari me'yoriy chegaralarda saqlanganligi aniqlandi. Shunga qaramay, instrumental tekshiruvlar eutireoid holat fonida qalqonsimon bezda turli darajadagi strukturaviy o'zgarishlar mavjudligini ko'rsatdi. Ultratovush tekshiruvlari natijasida bemorlarning muayyan qismida diffuz zob belgilari aniqlanib, bez hajmining me'yoriy ko'rsatkichlardan oshganligi qayd etildi. Tugunli tuzilmalar esa asosan yakka yoki ko'p sonli ko'rinishda aniqlanib, ularning aksariyati kichik o'lchamli va aniq chegaralanganligi bilan tavsiflandi. Parenxima tuzilishining notekisligi va echogenlik darajasining o'zgarishi ayrim bemorlarda qayd etildi, bu esa morfologik moslashuv jarayonlaridan dalolat beradi. Klinik jihatdan bemorlarning ko'pchiligida aniq tireoid disfunktsiyaga xos belgilar kuzatilmagan bo'lsa-da, ayrim holatlarda umumiy holsizlik, bo'yin sohasida noqulaylik hissi va estetik bezovtalik kabi subyektiv shikoyatlar aniqlanadi. Nozik ignali aspiratsion biopsiya o'tkazilgan holatlarda hujayraviy o'zgarishlarning asosan benign xarakterga ega ekanligi tasdiqlandi. Olingan natijalar eutireoid patologiyalar ko'pincha yashirin kechishi, biroq qalqonsimon bezda muhim strukturaviy o'zgarishlar bilan kechishini ko'rsatadi. Bu holat ularni erta aniqlash va doimiy monitoring qilish zarurligini asoslaydi.

Muhokama

O'tkazilgan tadqiqot natijalari eutireoid patologiyalar qalqonsimon bez gormonlari me'yoriy darajada saqlangan holda ham muhim klinik va morfologik o'zgarishlar bilan kechishini tasdiqladi. Ushbu holat endokrin amaliyotda faqat gormonal ko'rsatkichlarga tayanib baholash yetarli emasligini ko'rsatadi, chunki eutireoid holat fonida bez to'qimalarida sezilarli strukturaviy qayta qurilishlar yuzaga kelishi mumkin. Ultratovush tekshiruvlarida aniqlangan diffuz va tugunli o'zgarishlar yod yetishmovchiligi, ekologik omillar hamda irsiy moyillik bilan bog'liq bo'lishi mumkin. Tadqiqot davomida tugunli hosilalarning aksariyati benign xarakterga ega ekanligi aniqlangan bo'lsa-da, ularning mavjudligi bemorlarni muntazam kuzatuvga olish zarurligini taqozo etadi. Chunki eutireoid tugunli patologiyalar vaqt o'tishi bilan funksional buzilishlarga yoki strukturaviy asoratlarga olib kelishi ehtimoli mavjud. Klinik belgilarining kam ifodalanganligi eutireoid patologiyalarning kech aniqlanishiga sabab bo'lishi mumkin. Tadqiqot natijalari ayrim bemorlarda subyektiv shikoyatlar mavjud bo'lsa-da, ularning tireoid disfunktsiya bilan bevosita bog'liq emasligini ko'rsatdi. Bu holat differensial diagnostikada instrumental va morfologik tekshiruvlarning ahamiyatini yanada oshiradi. Nozik ignali aspiratsion biopsiya natijalari eutireoid holat bilan kechuvchi tugunli

o‘zgarishlarda malign jarayonlar kam uchrashini ko‘rsatdi. Biroq shunga qaramay, xavf omillari mavjud bo‘lgan bemorlarda chuqurlashtirilgan tekshiruv va individual yondashuv zarur. Umuman olganda, eutireoid patologiyalarni erta aniqlash, muntazam monitoring qilish va kompleks diagnostika usullaridan foydalanish ularning nojo‘ya oqibatlarini oldini olishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Xulosa

O‘tkazilgan tahlillar eutireoid patologiyalar qalqonsimon bez gormonlari me‘yoriy ko‘rsatkichlarda saqlangan holatda ham muhim strukturaviy va klinik o‘zgarishlar bilan kechishini ko‘rsatdi. Ushbu holatlar ko‘pincha yashirin kechib, dastlabki bosqichlarda aniq klinik belgilar bilan namoyon bo‘lmasligi sababli erta aniqlashni qiyinlashtiradi. Shunga qaramay, instrumental va morfologik tekshiruvlar eutireoid holat fonida diffuz va tugunli o‘zgarishlarning mavjudligini aniqlash imkonini beradi. Tadqiqot natijalari eutireoid patologiyalarni baholashda kompleks yondashuv — klinik, laborator va instrumental usullarni birgalikda qo‘llash muhim ekanligini tasdiqlaydi. Bunday yondashuv kasallikning rivojlanish dinamikasini nazorat qilish, funksional buzilishlarning oldini olish va asoratlar xavfini kamaytirishga xizmat qiladi. Shunday qilib, eutireoid patologiyalarni muntazam monitoring qilish va individual yondashuv asosida boshqarish endokrinologik amaliyotda muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Jameson, J. L., & De Groot, L. J. (2016). *Endocrinology: Adult and Pediatric*. Philadelphia: Elsevier.
2. Braverman, L. E., & Cooper, D. S. (2012). *Werner and Ingbar’s The Thyroid: A Fundamental and Clinical Text*. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins.
3. Ross, D. S. (2019). Thyroid nodules and euthyroid goiter: diagnosis and management. *The Lancet*, 394(10211), 169–178.
4. Vanderpump, M. P. J. (2011). The epidemiology of thyroid disease. *British Medical Bulletin*, 99, 39–51.
5. Hegedüs, L. (2004). Clinical practice: The thyroid nodule. *New England Journal of Medicine*, 351(17), 1764–1771.
6. Cooper, D. S., & Biondi, B. (2012). Subclinical thyroid disease. *Lancet*, 379(9821), 1142–1154.
7. Smith, T. J., & Hegedüs, L. (2016). Management of thyroid nodules. *New England Journal of Medicine*, 375(2), 136–146.
8. Pearce, E. N., Farwell, A. P., & Braverman, L. E. (2003). Thyroiditis. *New England Journal of Medicine*, 348(26), 2646–2655.